

ISLOMDA ODOQ-AXLOQ TARBIYASI TARIX (MAMLAKATLAR VA YO‘NALISHLAR)

4-kurs 3-t-s-22 guruh talabasi

Shukurullayev Suhrobjon

Mamayusupov Ismatjon

Tarbiya fanidan tayyorlagan

Annatatsiya: Axloq – insonning ruhiy, ma’naviy va ijtimoiy jihatdan kamolga yetishishida muhim unsur. Islom dini odob-axloqni inson hayotining ajralmas qismi deb hisoblar, chunki odamning muhiti va xatti-harakatlari uning ruhiy dunyosini shakllantiradi. Odoq-axloq tarbiyasi nafaqat shaxsiy poklik va namoz-ro‘zaga rioya qilishni anglatmaydi, balki mehr-oqibat, rostlik, sabr-qanoat, hurmat, halollik, adolat kabi fazilatlarni amalda ko‘rsatishni, jamiyat bilan munosabatlarda insoniylikni saqlashni ham o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: Axloq, ma’naviy, ijtimoiy, insoniylik, xulq, muomila.

Kirish: Odoq-Axloq tushunchasi

- Axloq vs. Odob vs. Xulq: Ba’zilar “axloq”, “odob”, “xulq” so‘zlarini sinonim sifatida ishlatishadi, lekin ular orasida nozik farqlar mavjud. Masalan, “odob” – biror vaziyatda ma’qul, odatlangan, ijtimoiy me’yorlarga mos yurish; “xulq” esa insonning tabiiy va muntazam xarakteri, fazilatlari, axloqiy jihatlari; “axloq” – kengroq tushuncha bo‘lib, odob va xulqni, shuningdek odob-axloqiy vazifalarni ham qamrab oladi.

- Islomdagi axloqiy tarbiyaning manbalari: Qur’on, hadislar, sahoba va tabi’iyatlarning namunalari, shuningdek islom ulamolarining nasihatlar va ma’naviy mutafakkirlarning qarashlari.

Odoq-Axloq tarbiyasining asosiy jihatlari

1. E’tiqod tarbiyasi

Farzand tug‘ilgandan boshlab, uning qalbiga pok imon, Allohga bo‘lgan ishonch, payg‘ambarning sunnatiga rioya qilish tushunchalari singdiriladi. Qur’onda: “Har bir tug‘iladigan farzand Islom fitratida tug‘iladi...” degan oyat buni ta’kidlaydi.

2. Ilmiy va tafakkur tarbiyasi

Farzandlar nafaqat diniy bilimga, balki dunyoqarash, tafakkur, mantiqiy fikrlash kabi jihatlarga ham o‘rgatilishi zarur. Ilm olish har bir mo‘min-musulmon uchun farzdir.

3. Jismoniy tarbiya

Sogʻlik, poklik, mehnatsevarlik, baʼzida jismoniy mashqlar ham muhimdir. Chunki jismoniy salomatlik ruhiy va axloqiy kuchning tayanchi ekan.

4. Axloqiy tarbiya

Halollik, rostgoʻylik, mehr-oqibat, sabr-toqat, odob-hayo, hurmat-ehtirom, soʻzga amal qilish kabi fazilatlarni bolalikdan rivojlantirish. Ota-ona, ustoz-muallimlar, jamiyat va madaniyat bu jihatda asosiy rol oʻynaydi.

5. Muomala va ijtimoiy axloq

Jamiyatda yaxshi muomala, hurmat, gʻiybatdan saqlanish, solih amallarni amalga oshirish. Islomda shafqatli boʻlish, yetimlarga, kamsitilganlarga yordam berish, halol rizq qilish kabi ijtimoiy kechinishlar katta ahamiyatga ega. Odoq-Axloq tarbiyasida usullar va vositalar

- Oila tarbiyasi: Farzandga odob-axloq berishda birlik boʻlgan ota-ona, yaxshi namuna koʻrsatish muhim. Oilada mehr-oqibat, hurmat, yordam va sheriklik muhiti yaratilishi zarur.

- Muallim va maktab-madrasalar: Taʼlim maskanlari nafaqat ilm berishi balki axloqiy qadriyatlarni va ijtimoiy muomala madaniyatini shakllantirishi kerak. Darslarda, tarbiyaviy mashgʻulotlarda va namuna sifatida olimlarning hayoti, sahobalarning xulqi, Qurʼon va hadislar asosida ibratlar keltiriladi.

- Jamiyat va ochiq muhit: Mahalla, jamiyat idoralari, diniy markazlar, jamoat tashkilotlari odob-axloq tarbiyasini kengaytiradi. Bu omillar- bahs-munozaralar, marosimlar, majlislar, tarbiyaviy kurslar, madaniy va ijtimoiy loyihalar.

- Shaxsiy tarbiya va namuna: Har bir musulmon oʻzida xulq-axloqini rivojlantirib, boshqalar oldida namuna boʻlishi lozim: soʻzlari, harakatlari, niyati pok boʻlishi kerak. Rasululloh sollallohu alayhi vasallamning odob-axloqi sahoba va tabiʼiyalarda qanday namoyon boʻlganligi – eng yaqqol misollar. bukhari.uz+1

Zamonaviy muammolar va ular bilan kurashish yoʻllari

- Globalizatsiya va madaniy aralashuv: Gʻarb madaniyatidagi baʼzi odatlar, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlardagi taʼsirlar yoshlar odob-axloqini zaiflashtirishi mumkin.

- Texnologiya va virtual muhit: Internet, telefon, ijtimoiy tarmoqlarda soʻzning quchogida boʻlgan xabarlariga eʼtibor bermaslik, qattiq gaplar, yomon misollar tez tarqaladi.

- Oilaviy buzilishlar: Ota-ona tarbiyasi yetishmasligi, ijtimoiy muammolar, farzandlarning erta kim oshdi-savdi, notinch muhitda oʻsishi.

- Bir hil emas, balki farqlilik va tarbiya yoʻllarini moslashtirish: Har bir shaxs, har bir bola oʻz fazilatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlariga qarab tarbiya metodlari tanlanishi lozim.

Misollar

- Qurʼondan oyatlar va hadislar:

o“Ota-ona o‘z farzandiga chiroyli xulqdan ko‘ra afzalroq narsani meros qilib qoldira olmaydi.”

oRasululloh sollallohu alayhi vasallam: “Mo‘minlarning bir tanasi kabi bo‘lsin – agar uning a‘zalaridan biri kasal bo‘lsa, qolganlar uni dardidan himoya qilish uchun birga harakat qilsin.” Bu hadisi ijtimoiy mehr-oqibat va birdamlikka urg‘u beradi.

• Milliy misollar: O‘zbekistonda mahalla institsiyasi ham odob-axloq tarbiyasi, jamiyatning ma‘naviy muhitini saqlashda muhim o‘rin tutmoqda.

Xulosa va Takliflar:

Islomda odob-axloq tarbiyasi – shunchaki tashqi ko‘rinish yoki ritual emas, balki inson ruhiyati, iymoni, jamiyati, oilasi va butun ummat salomatligi bilan bog‘liq muhim yo‘l. Inson odobli, axloqli bo‘lmasa, u faqat diniy ibodatlarining shakliga tayanib qoladi, amalda ijobiy ta‘sir ko‘rsata olmaydi.

Tarbiyaning samarasi uchun quyidagilar zarur:

- boshlang‘ich yoshdan boshlab
- ota-onalar, ustozlar namuna bo‘lishi
- ilm va axloq birga rivojlanishi
- jamiyat, mahalla va davlatning qo‘llab-quvvatlashi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Istiqlol va ma‘naviyat.-T: O‘zbekiston, 1994
2. Bobolardan bobolarga. T O‘qituvchi, 1986
3. Mirtursunov Z. O‘zbek Xalq pedagogikasi. T.: Fan, 1973
4. Pedagogika / A. Munavvarov Taxriri ostida. T.: O‘qituvchi 1996
5. Munavvarov A.K. Oila pedagogikasi. T., O‘qituvchi. 1994.
6. To'rayeva O. «Oilaviy hayot etikasi va psixologiyasi». T., «O‘qituvchi», 1998-y.
7. Hasanboeva O. «Oilada ma‘naviy-axloqiy tarbiya». T., 1998-y.
9. Yo‘ldoshev J.G‘. Ta‘lim yangilanish yo‘lida. T., O‘qituvchi. 2000.
8. To'rayeva O. «Oilaviy hayot etikasi va psixologiyasi». T., «O‘qituvchi», 1998-y.
9. Hasanboeva O. «Oilada ma‘naviy-axloqiy tarbiya». T., 1998-y.